

Tres documents sobre la moral i el clergat

La documentació municipal i eclesiàstica conserva testimonis referits a la moral i a la conducta sexual de la societat catalana en èpoques força reculades, tema que en els darrers anys sembla haver-se posat de moda i consegüentment ha merescut l'atenció d'historiadors, antropòlegs i sociòlegs.

L'estricta moral —almenys en aparença— de la societat medieval i moderna no pot amagar la realitat quotidiana, és a dir, que malgrat anatemes, pressions i amenaces de càstigs terrenals i sobrenaturals, la preocupació pel sexe ha envaït tradicionalment la societat en tots els seus nivells, i només l'escassetat de documentació d'aquesta mena ha mantingut el tema gairebé proscribit de la nostra historiografia.

I cal dir que no tot el que està escrit és cert, com tampoc no ho és tot el que ens ha pervingut per tradició de pares a fills. La proximitat de les cases de prostitució a indrets habitats tradicionalment per clergues o la descoberta de passadissos secrets o mig amagats prop de convents ha fet volar la imaginació popular i ràpidament han nascut llegendes de gran fantasia lligades a l'observança o no per part del clergat de les estrictes normes de la moral.

Amb els tres documents que presentem tenim la pretensió de reflectir el tema de la moral i el clergat, quasi totalment inèdit en la historiografia gironina si fem excepció de les referències que hi va fer Julián de Chía en les seves obres "Bandos y bandoleros en Gerona" i "La festividad del Corpus en Gerona", i a alguns articles més recents entorn de la prostitució a la Girona medieval.

Un dels moments presenta l'aval d'un Bisbe i reflecteix amb total claredat la desconexió i prevenció que hi havia sobre el món del sexe i la naturalesa humana. Els altres dos no són res més que escrits realitzats per ciutadans anònims on es pretén de denunciar suposats abusos de clergues pel que fa a les normes de permissivitat sexual de l'època. Són conservats a l'Arxiu Històric de la Ciutat de Girona i a l'Arxiu Històric Comarcal de la Bisbal i tenen en comú el fet que hom els havia afixat a la paret per a coneixement de tot el poble i que la Municipalitat els havia fet retirar i guardar a les dependències municipals. Encara conserven en el paper els senyals d'haver estat enganxats i semblen escrits per gent d'una certa cultura, amb al·lusions velades i directes a capellans d'ambdues viles.

Un clergue de Camprodon

Refereix el cas d'un clergue de la vila de Camprodon del qual hom fa córrer la veu que és hermafrodita fins que el Bisbe es veu obligat a actuar i emetre'n relació pública. Es conserva a l'Arxiu Diocesà (Secció U, reg. 37, fol. 80) i és datat l'any 1360. Transcrit literalment, diu així: "A tots i a cada u que veuran les presents lletres. Berenguer, per la gràcia de Déu bisbe de Girona: Salut en el Redemptor del gènere humà. Havent arribat a la nostra audiència la relació enganyosa que Jaume Om, clergue tonsurat de la vila de Camprodon, per obra de la natura havia nascut hermafrodita, és a dir, que té les dues naturas femenina i masculina per evitar qualsevol malentès, determinàrem que fos examinat, tant per metges com per matrones i altres persones fidedignes, l'esmentat Jaume Om en les seves parts secretes.

Per la relació feta a nos per aitals persones, referim que el dit Jaume no és hermafrodita, sinó que és home viril. Per aquesta raó, per tal d'abolir qualsevol sinistra opinió, publiquem aquestes lletres acompanyades del nostre segell. Dat a Girona l'últim dia del mes d'abril de 1360".

Un anònim gironí de l'any 1872

Aquest segon document havia estat clavat en unes quantes parets properes a l'Ajuntament i quan es procedí a retirar-los se'n va guardar un a l'Arxiu, que adjuntem com a il·lustració. L'autor acusa diversos clergues de falta de moralitat —fins i tot esmentat els seus cognoms— i sembla ser una resposta a "El Rayo", periòdic carlí dedicat a defensar els interessos eclesiàstics i en el qual un dominic i professor del Seminari anomenat Joan Planas i Congost tenia molta influència.

Escrit en un llenguatge vulgar i directe, té el valor de l'espontaneïtat i de referir-se a fets que suposem que la gent d'aleshores podia intuir amb una certa precisió. El transcrivim literalment, respectant totalment les errades gramaticals: "Dice el Rayo. El Exmo. Sr. Povill faltó a su deber jurando la constitucion. Yo digo faltan á su deber los curas en no cuidarse de la Iglesia no haciendo otra cosa que gaudular joder y empreñar sus criadas. Que diga el Obispo de Gerona si es faltir á su deber llebarse la mujer de un pobre jornalero encontrando viniendo del trabajo mujer y muebles fuera del piso. Que diga el cura Reix como le sigue el incordio que le dió la Señora de las Ballesterias. Que

Dice el Rayo

El Excmo Sr Pavill faltó a su deber jurando la constitucion
Yo digo faltan á su deber los curas en no cuidarse de la
Iglesia no haciendo otra cosa que gaudular poder y empre
ñar sus criadas.

Que diga el Obispo de Gerona si es faltar á su deber
llebarse la mujer de un pobre jornalero encontrando
viniendo del trabajo mujer y muebles fuera del piso

Que diga el cura Ricoy como le sigue el yncordio que le
dio la Señora de las Batllisterias.

Que diga el Padre Planas cuantas criadas han salido
preñadas de sus casas desde el año cuareinta.

Que diga el Rayo si sabe si hay algun cura de Torroella
que su criada haya parido tres beces en su misma casa.

Alsa capalla manut.

Se continuara

L'any 1872, aquest paper va ser enganxat a unes quantes parets properes a l'Ajuntament de Girona.

diga el Padre Planas cuantas criadas han salido preñadas de sus casas desde el año cuarenta. Que diga el Rayo si sabe hay algun cura de Torroella que su criada haya parido tres beces en su misma casa. Alsa capalla manut. (se continuara)"

L' "Aviso al Público" de la Bisbal del 1881

Per gentilesa de l'amic i col·lega Josep Matas, hem pogut consultar un "aviso al público" afixat a les parets de la Bisbal el dia 20 de desembre del 1881, i que és substancialment diferent del seu homòleg gironí.

En aquest cas l'autor anònim utilitza un castellà que denota un elevat nivell cultural, parla tothora en clau, sense esmentar cognoms o carrers reals, i ho presenta com un conte moral que promet no repetir si les persones al·ludides esmenen la seva conducta. Molt extens, ens acontentarem de comentar-lo i transcriure'n els paràgrafs de més interès.

Els protagonistes de la història són "el Cura Percha, la tia soñolienta, la tia Avinagrada y la tia Pata". Sembla que l'esmentat clergue presumia sovint d'haver posat fi a les cases de prostitució i a l'adulteri i que se'n vantava explicant-ho als ciutadans de la Bisbal: "... con mi talento empleado ya en el confesionario, ya en el pulpito ya en mi casa, é logrado desterrar por todas las comarcas que he pisado las casas de prostitucion y el adulterio; he encontrado el medio de que las solteras conserven dicho estado asta que se casen, entiendes? que no tomen la posicion horizontal, es decir que no se pongan boca Arriba, no boca (abajo) y en una palabra, he hecho desaparecer todos los vicios del jenero humano..."

L'autor anònim contesta al clergue i diu "al mundo entero, que jamas la sociedad havia estado tan sembrado de discordias, de casas de prostitucion, de adulterios, de divorcios, de vicios de

todo jenero y que nunca las solteras habian barido tanto como desde que el Cura Percha ejerce su mision sobre la tierra".

Seguidament passa a fer-li memòria de les malvestats i mal exemples que ha donat pel poble: "Acuerdate hombre ¡Acuerdate! de aquella obcena conversacion que tuvistes con la Tia Soñolienta y no digas al contrario porque tenemos entera certeza ¡Que atrevimiento! ¡Que poca verguenza tenias!. Asi mismo recuerda el beso dado á los impuros labios de la Tia Avinagrada, cierta noche al abrirte la puerta de la calle?. No olvides tampoco aquella pobre penitente, casada, que te se arrodilló delante del confesionario y la tomaste por una soltera querida tuya, y que se enmudecio a tus atrevidas preguntas? ¿Y aquella otra alta y gruesa, que al entrar en una casa donde estabas la vistes, de enormes mamas, y sin acordarte de la clase á que pertenecias preguntastes al amo? ¿quien es esta mujer que tanto monton de gloria lleva? y otros muchos casos citaria si el escrito pudiese ser de otro jenero..."

Finalment, l'autor intenta donar un to transcendent al seu escrit i acaba avisant els anònims protagonistes: "Despues de aber dado á conocer á grandes rasgos el Cura-Percha, nos tocaria por riguroso orden de sucesos apuntar lo mas culminante de la Tia Soñolienta y la Tia Avinagrada y de la Tia Plata; pero no lo aremos hoy para ver si con este aviso dandoles un plazo, se corrigen de sus vicios, y si no lo hacen prometemos bajo palabra de honor darlas á conocer a la sociedad, tales cuales son y no como parecen. Toda la canalla nombrada, moran en la ciudad de los infiernos, calle de los demonios. Numeros 412, 416, 420, 424. Amado Publico hasta la Vuelta".

ÍNDIX TEMÀTIC DE 1986

ARQUEOLOGIA

VILÀ i BOTA, Maria del Vilar: *El jaciment romà de "Els Padrets" de Blanes* 585-588

ARTS

BOADAS i RASET, Joan: *La vida quotidiana a Salt, cinquanta anys enrera* 383-385
 CASTELLS, Ramon M.: *La pèrdua del Patrimoni Arquitectònic gironí en els darrers 25 anys* 145-157
 GIL i BONANCIA, Miquel: *Víctor Català al seu museu-arxiu de l'Escala* 158-162
 GIL i BONANCIA, Miquel: *Ripoll: molts museus en un de sol* 281-287
 GIL BONANCIA, Miquel: *Les Guillerries: Museu i Escola de la Natura* 589-595
 JIMÉNEZ, Xavier - PLAYÀ i MASET, Josep: *Dalí, el futbol i la Unió Esportiva Figueres* 375-382
 NOGUER i GÓMEZ, Jaume: *Les torres de vigilància i de defensa de la Costa Brava* 271-280

BIBLIOGRAFIA GIRONINA

Bibliografia gironina 90, 192-193, 290-291, 388-389, 490-491, 599-601
 FONALLERAS, Josep M.: *Un tigre a la biblioteca* 389
 PÉREZ MOREDA, Vicente: *La població de Girona (segles XIV-XX)* 193
 PLANELLA, Gabriel: *Una reflexió existencial* 290
 RENEDO i PUIG, Xavier: *La recuperació d'un incunable* 491
 RENEDO i PUIG, Xavier: *La reparació d'una injustícia* 599

CIÈNCIES

FORTIÀ i RIUS, Ramon: *Avifauna de les zones humides* 179-183
 FRIGOLA i ARPA, Jordi: *Recorregut històric pels estanys i aiguamolls* 168-170
 LEYRA ALCARAZ, Emilio - POLO i ALBERTÍ, Lluís: *La Devesa: reconeixement i diagnòstic* 465-471
 MAS i PLA, Pep: *Geologia del Baix Ter* 171-174
 MIRÓ i AMETLLER, Joan: *"Determinisme i llibertat": aproximació a un diàleg* 84-87
 POLO i ALBERTÍ, Lluís: *Vegetació dels aiguamolls* 175-178
 VILAR i SAIS, Lluís: *La vegetació de la plana de la Selva* 267-270

CREACIÓ

FONALLERAS, Josep M.: *Per què els poetes en temps de penúria?* 194-198
 GARCIA i CORNELLÀ, Dolors: *Duet per a una sola veu* 494-498
 PASCUET, Rafael: *Primera notícia del Corral del Vent per a lectors portàtils* 392-398
 PIJOAN, Joaquim: *Ella* 295-297
 ROCA, Maria Mercè: *Des de lluny* 94-98

DIETARI CULTURAL

AMETLLER, Ramon: *Santaló, doctor "Honoris Causa"* 387
 BOADAS, Joan: *Les Jornades de Caldes* 488
 CASADEVALL, Jordi: *Una plaça noucentista a Olot* 89
 CLAPAROLS, Pep: *He somiat que un dia...* 89
 CONGOST, Rosa: *Seminari sobre la crisi agrària* 289
 DOMÈNE, Kim: *Llotope: art públic* 488
 FABRE, Jaume: *Els reis a les colònies* 88
 FABRE, Jaume: *Història de Girona* 387
 FABRE, Jaume: *El repte de l'Escola-taller* 489
 FABRE, Jaume: *La nostra televisió* 596
 FERRERÓS, Joan: *"Empordà Federal"* 596
 FONALLERAS, Josep M.: *Moguts? "Connais pas!"* 288
 FONALLERAS, Josep M.: *Nit dels Bertrana: els nois de la foto* 489
 LLORET, Josep: *Les Joventuts Musicals* 387
 MARQUÈS, Enric: *Girona fotogràfica?* 289
 MARQUÈS, Enric: *Catalunya (Girona), centre d'art* 386
 MARQUÈS, Enric: *Pere Mayol, pintor del Gironès* 488
 MARQUÈS, Enric: *Descoberta d'un pintor romànic* 597
 MARQUÈS, Jaume: *La glòria d'un retaule* 190
 MARQUÈS, Josep M.: *Cent anys del "Canigó"* 386
 MIRAMBELL, Enric: *L'Arxiu Municipal, nou de trinca* 288
 MIRÓ, Joan: *La Missa de Girona* 88
 MIRÓ, Joan: *Els diners de la Universitat* 386
 MONER, Jeroni: *Banyoles i els JJ.OO. de 1992* 89
 NADAL, Joaquim: *La violència i la convivència* 489
 PLANELLA, Gabriel: *Miquel de Palol, poeta* 88
 PLANELLA, Gabriel: *Rosa Leveroni a Cadaqués* 191
 PLAYÀ, Josep: *Debat sobre l'Albera* 596
 PRATS, Modest: *Martí Luter, avui* 190
 SIBINA, Segimon: *La claror del verb antic* 289
 SOLER, N.: *Els primers empordanesos* 191
 TARRÚS, Josep: *"Vitrina" de la Garrotxa* 288
 TERÉS, Núria: *Què hi ha darrera la ciència?* 190
 TIXIS, Patrici: *La màgia del Kançh* 597
 VALL, Joan: *El Psiquiàtric, cent anys després* 597
 VILALLONGA, M.: *Girona, seu de congressos* 191

DOSSIER

- A la recerca dels balnearis perduts
- BIRULÉS i BERTRAN, Josep M. - FABRÉ i CARRERAS, Xavier: *L'arquitectura dels balnearis* 22-26
- BIRULÉS i BERTRAN, Josep M. - FABRÉ i CARRERAS, Xavier: *Els balnearis de Girona entre la terma i l'embotellament* 27-32
- BOADAS i RASET, Joan - CASAS i BUSQUETS, Josep M.: *Caldes de Malavella: aigua i balnearis en la configuració d'una societat* 33-37
- NADAL i BRUNÉS, Marta: *El balneari, un espai poètic* 43-50
- VILA i BOTA, Maria del Vilar: *Les termes romanes de Caldes de Malavella* 38-42

- La Divisió Territorial, ahir i demà
- BATALLÉ, Dolors: *La Divisió Territorial per aconseguir què?* 115-117
- CARRERAS i VERDAGUER, Carles: *Encara parlem de les comarques, deu anys després* 124-127
- CASASSAS i SIMÓ, Lluís: *Per què cal refermar una altra visió del Territori* 128-134
- FABRE, Jaume: *Els "punts calents" de la Divisió Comarcal a les terres gironines* 141-144
- MASSAGUER i MIR, Ramon: *L'organització supramunicipal* 135-140
- NEL·LO i COLOM, Oriol: *L'organització territorial a la Catalunya Republicana (1931-1939)* 118-123

- La guerra civil, mig segle després
- ARAGÓ, Estanislau: *El pas clandestí de la frontera* 250-254
- BUSQUETS, Joan: *La persecució religiosa al Bisbat de Girona* 223-232
- CLARA, Josep: *Els Fets de Maig de 1937 a la regió de Girona* 233-237
- CORNELLÀ i ROCA, Pere: *La premsa gironina en el context de la guerra* 238-243
- RIURÓ, Francesc: *La lluita per la salvaguarda del Patrimoni Artístic* 244-249

- La serra de l'Albera, un patrimoni agredit
- Salvar l'Albera* 321-323
- BADIA i HOMS, Joan - BOFARULL i GALOFRÉ, Benjamí - CARRERAS i VIGORÓS, Enric - PIÑERO i COSTA, Miquel-Didac: *El patrimoni cultural, històric i monumental* 337-347
- BADIA i HOMS, Joan - BOFARULL i GALOFRÉ, Benjamí - CARRERAS i VIGORÓS, Enric - PIÑERO i COSTA, Miquel-Didac: *El coll d'Espil o de Banyuls en un conveni de 1085* 348-349
- Comissió d'Incendis de la IAEDEN: *Els incendis de l'Albera* 350-356
- Coordinadora per a la defensa de l'Albera: *Cal protegir l'Albera* 324
- GRABULOSA, Igor: *El medi natural. Amfibis i rèptils, ocells i mamífers* 325-336

- Remences i no remences, una revolució agrària dels segles XIV-XV
- CANAL i MORELL, Jordi: *El conflicte remença vist pels historiadors dels segles XIX i XX* 457-463
- CANAL i ROQUET, Josep: *Els remences a les Valls d'Hostoles i d'Amer* 450-456
- FREEDMAN, Paul: *Catalunya nova i Catalunya vella a l'edat mitjana: dues Catalunyaes?* 432-435
- NADAL i FARRERAS, Joaquim: *Una commemoració oportuna* 427
- PONS i GURI, Josep M.: *Relació jurídica de la remença i els mals usos a les terres gironines* 436-443
- PORTELLA, Jaume - SANZ, Antoni L. - BRUGADA, Teresa: *El cas de la Vall d'Aro (1486): un pacte de senyors enmig de pagesos miserables?* 444-449
- SERRA, Eva: *El 500è. aniversari de la Sentència de Guadalupe: els usos polítics d'una commemoració* 428-431

- Les àrees gironines de muntanya, una realitat a mig fer
- FONT, Núria: *El bosc com a font de recursos: el cas del Ripollès* 553-558
- MATEU i LLEVADOT, Xavier: *La legislació de muntanya i la seva aplicació* 559-562
- PUJADAS i RÜBIES, Romà: *La indústria a la muntanya gironina* 541-548
- PUJADAS, Isabel - MENDIZÁBAL, Enric - CABRÉ, Anna: *La població de la muntanya gironina* 529-534
- SOLÀ i BUSQUETS, Francesc: *El turisme de muntanya, una dinàmica compromesa* 549-552
- TULLA, Antoni F. - ESTALELLA, Helena: *L'agricultura de muntanya a Catalunya* 553-560

ECONOMIA

- FLORES i GUAL, Elena: *La Selva, unitat territorial en el marc de la CEE* 261-266

EDITORIAL

- Els arbres i el bosc del Pacte Cultural* 3
- La llengua, la norma i la normalitat* 103
- El doble repte d'unes Jornades* 203
- Després de la tragèdia* 303
- El turisme i la supervivència* 403
- Europa encara és lluny* 503

EDUCACIÓ

- MARQUÉS, Salomó: *Setanta-cinc anys del Grup Escolar de Girona* 477-481

ELS ALTRES GIRONINS

- ALZUETA, Miguel: *Una elecció natural* 112-113
- BADIA i MARGARIT, Antoni M.: *Una font inexhaurible* 412-413
- CESC: *Un lloc tranquil i fet a mida* 312-313
- FONTSERÉ, Carles: *Continuïtat en escenografies diferents* 212-213
- IBÁÑEZ ESCOFET, Manuel: *La ciutadania moral* 12-13
- MARAGALL i MIRA, Pasqual: *L'encant de Ruplà* 512-513

ÍNDIX TEMÀTIC DE 1986

ENTREVISTA

- FABRE, Jaume: *Joaquim Ferrer, del "terreny central" a la Conselleria de Cultura* 14-20
FABRE, Jaume: *Josep Planes i Mundet, 83 anys de Girona* 214-221

GEOGRAFIA

- FORTIÀ, Pep - ARANDA, Rafael - VILALTA, Ramon: *La conca del Fluvià, pretext per a un estudi del paisatge* 76-83
MARTÍNEZ, Santi: *El retorn del camp a Catalunya: l'exemple de la Garrotxa* 367-373

HISTÒRIA

- ARAGÓ, Narcís Jordi: *La restauració de Ripoll, un episodi de la Renaixença* 73-75
CLARA, Josep: *Els episcopables segons el bisbe Cartaïà* 184-187
CLARA, Josep: *Bombardeig de Roses i nit de terror* 472-476
GIFRE i RIBAS, Pere - ADROER i PELLICER, M. Àngels: *Inventari dels arxius patrimonials de les comarques gironines* 580-584
MARQUÈS, Jaume: *El metge jueu Llorenç Badós a Girona* 363-366

LA HISTÒRIA QUOTIDIANA

- ALBERCH i FUGUERAS, Ramon: *Una mostra del classisme setcentista* 92-93
ALBERCH i FUGUERAS, Ramon: *Carles IV a Girona* 188-189
ALBERCH i FUGUERAS, Ramon: *Les rogatives: entre la religiositat i la superstició* 292-293
ALBERCH i FUGUERAS, Ramon: *Alguns anuncis de la premsa gironina* 390-391
ALBERCH i FUGUERAS, Ramon: *Aldarull entre militars i civils l'any 1916* 492-493
ALBERCH i FUGUERAS, Ramon: *Tres documents sobre la moral i el clergat* 602-603

LLETRES

- ROSSICH, Albert: *El rector de Vallfogona a Girona* 163-166
SALA, Ernesta: *Toponímia del terme marítim de Cadaqués* 62-72
TORRENTS, Ricard: *Els corrents ideològics en el "Canigó" de Verdaguier* 563-570

PAPERS DE BUTXACA

- ARAGÓ, Narcís Jordi: *Cap d'any amb l'Europa dels poetes. Josep Pla i la lliçó dels Maristes. La Costa Brava també era sagrada. Jueus d'avui i de sempre. Set pobles, una revista, un premi. Figueres o un problema de relotge. La Garrotxa, escenari geogràfic. Deu anys dintre la justícia i la pau. Camil Geis, sabadellenc de Girona. Una ciutat anàrquica i malgirbada. Paperets.* 5-11
ARAGÓ, Narcís Jordi: *Cent anys de llum i de foscor. S'ha complert la profecia. Els quatre mil dies de Carles de Bolòs. Capdavanters d'una llarga cursa. El poema no escrit de Montserrat Vayreda. L'Impressionisme i els gironins. Placeta de Lluís Esteva. Biografies d'antologia. Paperets.* 105-111
ARAGÓ, Narcís Jordi: *La trista història d'un aeroport. Albi: notes d'un agermanament. Josep Tharrats, fabricant de sonets. Guia per a masoquistes. Un monument anomenat Mas Ventós. El dia que les barques tornin a Pedret. El desplegament dels gironins. Paperets.* 205-211
ARAGÓ, Narcís Jordi: *El joc de les semblances. Amb Carles Rahola a la muralla. Entre el molí i el balcó. Sant Gregori del Gironès. Francesc Sirés i el vol de la Gavina. Les misèries d'una època. Paperets.* 305-311
ARAGÓ, Narcís Jordi: *Tomàs Garcés i la fugacitat, entre Berna i Girona. Dues ciutats, dos móns. Lluís Vayreda, el paisatge i l'home. El renaixement de Garriguella. Les obertures solidàries. El malefici de l'Estany. Gent de lleis, gent de ploma. Paperets.* 405-411
ARAGÓ, Narcís Jordi: *El món sencer a partir del localisme. López-Picó, per Tots Sants a Girona. La vida nova del barri vell. Tota la ciutat és històrica. Vint-i-cinc segles de l'Olimpiada. Guia dels arbres d'Olot. Palamós entre dos refranys. Una nova percepció de l'Onyar. Paperets.* 505-511

PERIODISME

- GUILLAMET, Jaume: *"El Bien del País" de Figueres, primer periòdic agrícola* 357-362

SOCIOLOGIA

- BOVER, Andreu: *Les enramades d'Arbúcies i l'evolució social del municipi* 482-487

TREBALL DE REDACCIÓ

- La plaça de Sant Feliu entre la sorpresa i la incògnita* 414-425
Pintures al carrer: inspiració i reivindicació 514-527
BASTIT, C. - GENÍS, M.T. - LLORENS, J.M. - RODRÍGUEZ, A.: *Vint segles d'història sota terra* 415-417
FABRE, Jaume: *La Girona lletja* 314-319
FABRE, Jaume: *Una obra discutida i un futur compromès* 418-421
FABRE, Jaume: *Els murals que no ha pagat l'ajuntament* 517-527
F.F., J.: *La botiga que mai no va existir* 515-517

VIATGES

- BARBARÀ i PUIG, Joan: *Déu i el diable a la terra del sol: crònica gironina d'un viatge al Brasil* 571-578
CURBET i HEREU, Jaume: *Postals d'un gironí errant des del sud i el centre d'Amèrica* 255-260
MAS i JULI, Rafael: *Un emigrant gironí a São Paulo* 579
NADAL i FARRERAS, Joaquim: *Els Estats Units vistos amb ulls de Girona* 51-61